

36. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Had- és Rendészettudományi Szekció
Budapest, 2023. április 18-20.
Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Rendészettudományi Kar

Lawfare: a jog katonai célra való felhasználása

Jelige: KZSMTP

Pályamunka lezárásának időpontja: 2023. 01. 09.

2023.

Tartalomjegyzék

1. Rész

1.1 Bevezetés és áttekintés

1.1.1	A téma ismertetése	4
1.1.2	Módszertan és források	4
1.1.3	Hipotéziseim.....	5

2. Rész

2.1 Hibrid hadviselés

2.1.1	A háború és béke egybeolvadása	5
2.1.2	Államiság és legitimitási kockázatok	6

2.2 A lawfare, mint fogalom

2.2.1	Többértelmű kifejezés	6
2.2.2	Lehetséges magyar megfelelők	7

2.3 A jog, mint tárgy és eszköz

2.3.1	Napjaink joga	7
2.3.2	A Szövetséges-Háború	7
2.3.3	Középkori örökösödés	7
2.3.4	Hugo Grotius	8
2.3.5	Alternatíva a háborúra	8

2.4 A modern lawfare

2.4.1	Charles Dunlap	9
2.4.2	Általános jellemzők	9

2.5 Alcsoportok

2.5.1	Intézményesített lawfare	10
2.5.2	Nemzetközi közjognak való eltérő megfelelésegből adódó lawfare.....	11
2.5.3	Kétoldalú beruházási szerződések megszegéséből adódó perek	13
2.5.4	Counterlawfare	13

2.6 A nemzetközi jog újra értelmezése és kihasználása

2.6.1	Nemzetközi döntések befolyásolása.....	14
2.6.2	A nemzetközi jog manipulálása	15
2.6.3	A jogintézmények és a jogalkotás kapcsolata	16
2.6.4	A nemzetközi jog hátrányai.....	16

2.6.5	A Nemzetközi Bíróság	18
-------	----------------------------	----

3. Rész

3.1 Jogi diverzitás a Közel-Keleten

3.1.1	Demográfiai jellemzők	18
3.1.2	Államiság	19
3.1.3	Jogrendszerek	19

3.2 A Fal

3.2.1	Előzmények	20
3.2.2	Tényállás	20
3.2.3	Jogi háttér és a Bíróság döntése	21
3.2.4	Nemzetközi hatás	22

3.3 További területviták

3.3.1	A területi terjeszkedés jogi elismertetése	23
3.3.2	A nem állami szervezetek szerepe	23

3.4 Az Oslói Megállapodás

3.4.1	Optimista jövőkép	24
3.4.2	A szerződésalkötés menete	25
3.4.3	Következmények	26

3.5 Izraeli és palesztin sajátosságok

3.5.1	Az IDF etikai kódexe	26
3.5.2	Izraeli és palesztin doktrínák	26

4. Rész

4.1 Összegzés

4.1.1	Eredmények	27
4.1.2	Következtetések	28
4.1.3	Javaslatok	29
4.1.4	Összefoglalás	30

Irodalomjegyzék:	31
------------------------	----

Függelék:	34
-----------------	----

Lawfare: a jog katonai célra való felhasználása
Tanulmány az Izrael-Palesztin konfliktus jogi pereiről

1. Rész

1.1 Bevezetés és áttekintés

1.1.1 A téma ismertetése

A jog már az első civilizációk alkotta törvények keretében, ha csak elenyésző mértékben is napjainkhoz képest, meghatározta az emberek egymáshoz való viszonyát. Jelenleg már nem csak két egyén közvetlen kapcsolatát befolyásolja, hanem országokét, szervezetekét és egyéb csoportokét is. Ebből is adódóan alakult ki hosszú idők alatt a ma ismert nemzetközi jog és még hosszabb idő alatt a lawfare, mint a hibrid hadviselés egyik formája.

A modern hadviselés számos formával bír, melyek óhatatlanul is ki vannak téve különböző változóknak. Mindig eltér valami, amihez a katonai vezetőknek a lehető leghamarabb kell alkalmazkodnia, hogy sikeresen teljesíthessék a rájuk bízott feladatokat. Napjainkra egyre gyakoribb jelenség, hogy a kinetikus harcok körülményeit a hadviselő feleket kötő vagy éppen nem kötő, összetett jogi rendszerek is befolyásolják tevékenységükben.

Esszémben konkrétan a lawfare-rel, a jogharcnal vagy joggal való hadviseléssel kívánok foglalkozni. Az első, angol nyelvű fogalmat fogom használni, tekintettel a jelenleg is vitatott magyar megfelelőre. Különböző szakvélemények bemutatására, illetve arra törekszem rámutatni, hogy miért is válik egyre egyértelműbbé a szerepe és kihatása a modern kor szembenállásai kapcsán, nem csak jogilag, hanem az abból eredő gazdasági, katonai és politikai változók miatt, melyek folyamatosan meghatározzák világszinten az egyre összetettebb eseményeket.

1.1.2 Módszertan és források

Induktív módon, első körben ismertetném a vizsgált téma jellemzőit és az esszé második részében kívánom alátámasztani aktualitását és meghatározó szerepét. Ezt főként az Izrael és Palesztina közötti évtizedes szembenállásra kivetítve teszem meg, elemezve a két fél közötti peres viták legfontosabb mozzanatait, mintegy példaként a lawfare alcsoportjaira.

A források terén meg kell említenem Charles Dunlap munkáit, melyekre alapozva és kiegészítve a jelenkori tanulmányokkal, egy egységes képet nyújtanék az aktuális helyzetről Izraelt és Palesztinát tekintve, főként jogi szempontból és az abból fakadó eseményekre. Röviden fogok kitérni csak ki más országokra, mintegy példát szolgáltatva ez által globális viszonylatokban is.

1.1.3 Hipotéziseim

Két hipotézisemet itt, esszém elején említeném meg. Az első az, hogy elavulttá váltak a tradicionális háborús eszközök és egy új korszak van kialakulóban, ahol emberveszteségek nélkül érhetőek el katonai célok.

A másodikban az vizsgálom, hogy mennyire éri meg országoknak arra törekedni az elkövetkezendő években, hogy egy külön a lawfare-rel foglalkozó szervezetet vagy intézményt hozzanak létre. Egyes államokban már van erre példa. Izrael, Kína és az utóbbi időben pedig Ukrajna is törekszik központilag fejleszteni lawfare kapacitását. Mindezek bizonyításához, illetve megcáfolásához esszémben az aszimmetrikus, hibrid hadviselésből kiindulva fogom megvizsgálni a témát főként nemzetközi jogi szempontból. Ehhez fűződő következtetéseimet külön, az arra kijelölt részben ismertetem.

2. Rész

2.1 Hibrid hadviselés

2.1.1 A háború és béke egybeolvadása

A lehető legjobban leegyszerűsítve a hibrid hadviselés¹ nem más, mint a hagyományos hatalmi eszközök ötvözése a nem hagyományosokkal, amiket koordináltan, a másik felhasználásának a tudatában alkalmaznak valamilyen stratégiai cél elérése érdekében. Legsajátosabb jellemzője ennek a jelenségnek az, hogy mivel nem csak kinetikus módon viselnek hadat szemben álló felek, ezért a háború és béke a hibrid hadviselés megvalósulásakor szinte elkülöníthetatlenné válik, egybeolvad. Ez pozitív és negatív hatással is bírhat akár az előbbihez kapcsolódva a gyors katonai győzelem elérése, illetve utóbbihoz például szolgálhat az emberéletek kímélése, illetve a tényleges fegyveres konfliktus kialakulásának elkerülése. Nehéz megállapítani melyik a hatásosabb ebből fakadóan.²

A következőkben, az előzőekből kiindulva, a hibrid hadviselés egyik ágát a lawfare-t³, és annak további alcsoportjait sorolom fel. Rendkívül érdekesnek találom a témát, mivel hasonlóan a többi hibrid területhez - mégis sajátosan -, hihetetlen homály fedi, mindazt a fenyegetést és lehetőséget, amit magában hordoz. A politikai, katonai, gazdasági, társadalmi, információs és infrastrukturális dimenzióban vizsgálva felfedezhetjük, hogy talán egyedül a

¹ Frank G Hoffman, 'Conflict in the 21st Century': The Rise of Hybrid Wars (Potomac Institute for Policy Studies Arlington, Virginia, 2007).

² Donald Stoker and Craig Whiteside, 'Blurred Lines: Gray-Zone Conflict and Hybrid War—Two Failures of American Strategic Thinking', 2020, 38.

³ Orde F. Kittrie, *Lawfare: Law as a Weapon of War* (Oxford New York, NY: Oxford university press, 2016).

tényleges, közvetlen katonai beavatkozásokhoz hasonlóan, egyedül a lawfare képes, az azt alkalmazó javára, mind a hat területen pozitív hatást elérni és mindegyiken károsítani az ellenfelet.

2.1.2 Államiság és legitimitási kockázatok

Fontos külön kiemelni a nemzetközi megítélésre és államiságra gyakorolt hatását. Ez mondhatni egy közvetett szembenállást eredményez, mely képes az állam biztonságát aláásni, ugyanakkor ideológiai jellegű marad, és az állam legitimitásához kapcsolódik. Amint azt a Norwegian Agency for Development Cooperation (NORAD) egyik jelentése megállapítja, "az állami legitimitás azt az alapot érinti, amelyen az állam és a társadalom összekapcsolódik, és amely által az államhatalom igazolható"⁴. Így a legitimitás lényegében az állam tekintélyének vagy felhatalmazásának alapjául szolgál.

Hasonlóan rendhagyó tulajdonsága a jog alkalmazásának katonai célokra, hogy az azt alkalmazó, államisággal nem rendelkező felek nem kockáztatják állami legitimitásuk elvesztését egy esetlegesen elvesztett jogi vitával. Ennek főbb okainak egyike az, hogy az ezekben a perekben részt vevő felek leggyakrabban terrorsejtek, félkatonai csoportok vagy nem kormányzati szervezetek. Ezért mondható, hogy ez a fajta hadviselés az ő köreikben jár a legkevesebb kockázattal ilye téren. Ez határolja el valószínűleg a legjobban a lawfare legtöbb formáját a többi hibrid hadviselési társától⁵. Ezek nem veszélyeztetik a gyengébb fél, állami intézmények és a társadalom között jelen lévő, törékeny bizalmat se, illetve csak elenyésző hazai támogatást igényelnek. Utóbbit az indokolja, hogy a nemzetközi megítélése, támogatottsága sokkal nagyobb szerepet kap egy lawfare ügynek, mint például egy belső jogi rendszerben lezajlóban.

2.2 A lawfare, mint fogalom

2.2.1 Többértelmű kifejezés

Az alacsony számú szakirodalom, mivel relatíve új dologról van szó, természetesen nem egységes sem a fogalom tartalmában, sem annak osztályozási módszerében. Vannak olyan megközelítések, amelyek a polgári közegben is értelmezik a kifejezést (akár aktivizmushoz, polgári jogi küzdelmekhez fűzve, ezek főként az Amerikai Egyesült Államokban és Brazíliában gyakoribbak). Felettébb összetett a lawfare felhasználása és értelmezése, ami azért mondható

⁴ Séverine Bellina, Dominique Darbon, and Stein Sundstøl Eriksen, 'The Legitimacy of the State in Fragile Situations', n.d., 48.

⁵ 'NATO Review - Hybrid Warfare – New Threats, Complexity, and "Trust" as the Antidote', NATO Review, 30 November 2021, <https://www.nato.int/docu/review/articles/2021/11/30/hybrid-warfare-new-threats-complexity-and-trust-as-the-antidote/index.html>.

el, mert az alkalmazói különösen a nem állami szereplő nagy kreativitással és esetekként kimeríthetetlen anyagi támogatással rendelkeznek, amit el tudnak különíteni jogi viták finanszírozására. Emellett az is nehezíti a pontos csoportosítását a lawfare kategóriáinak, hogy lényegében a perek nagy része nem bír tényleges jogi háttérrel és egyedül a sajátos jogértelmezésen alapul.

2.2.2 Lehetséges magyar megfelelők

Hogy teljes képet kapjunk a lawfare-ről, annak történelmi kialakulásából, fejlődésének ívéből kell kiindulnunk. Mindezt történelmi és jelenkori példákkal kiegészítve fogom ismertetni, mivel definícióját és egyre szélesebb körű felhasználását így módon érthetjük meg a legjobban.

2.3 A jog, mint tárgy és eszköz

2.3.1 Napjaink joga

Vitathatatlan, hogy modern életünk minden területére kihatással van a jog. Ebből ered, hogy sokkal jobban tudatában is vagyunk hihetetlenül nagy befolyásának és jobban meg is értjük, hogy melyik ága mit hivatott szabályozni. Pontosan ez a kihatás teszi oly sokszínűvé a lawfare felhasználásának módját. De mikor is volt az első konkrétan körül határolható eset, amikor már annyira fejlettek voltak a bizonyos jogágak, hogy egy hadászati erő bevetése helyett már alkalmas volt ugyan azt a kívánt célt elérni?

2.3.2 A Szövetséges-Háború

Több lehetőség is szóba jöhet. Az egyik egészen a Kr. e. I. évszázadra nyúlik vissza, amikor is a Szövetséges-Háború alatt a római polgárjogot kihasználva Rómának sikerült több nép hűségét is biztosítania, de ha jobban megvizsgáljuk, akkor kiváló politikai megmozdulásként tekinthetünk erre az eseményre. A jog itt nem, mint eszköz, hanem sokkal inkább tárgyként jelenik meg. Másik érv lehet arra, hogy ez az eset miért nem példája a lawfare-nek az, hogy a vizsgált korszakban még egyáltalán nem léteztek nemzetközi fórumok vagy nemzetközi jogi szabályozások, a magánjog pedig még csak gyerekcipőben járt. Emellett arra is lehet, hivatkozni, hogy az említett történések csakis a belső jogrendszerrel kapcsolatban bírtak elenyésző hatással.⁶

2.3.3 Középkori örökösödés

Egy másik opció, ha a középkorra jellemző számos örökösödési háború egyikét, például a XI. századi Anglia normann hódítását tartjuk az első gyakorlatba átültetett alkalmazásának a

⁶ Christopher J. Dart, *The Social War, 91 to 88 BCE: A History of the Italian Insurgency against the Roman Republic* (Farnham, Surrey, England: Ashgate, 2014).

lawfare-nek. Erre az adhat okot, hogy a tényleges háború kirobbanása szorosan egybefonódik a kort meghatározó öröklési joggal⁷. Azonban ez esetben is elmondható, hogy inkább egy politikai folyamatról van szó, mintsem ténylegesen egy hadi célra felhasznált jogi incidensről.

Ezen kívül a regionálisan változó és társadalmi csoportokra nézve napjainkhoz mérten még inkább különböző jogrendszerek rendkívül nehézzé teszik a konkrét kategorizálást. Rendkívül jellemző volt erre az időszakra nézve, hogy a jog nem egységes volt, mivel társadalmi értelemben is más normák vonatkoztak a különböző rétegekre, továbbá területileg is gyakran eltértek a szabályozások egymástól egy országon belül is. Illetve ugyan úgy érvényes az az érv is arra, hogy ez miért nem lawfare, mint az előző felvetés ellen, miszerint itt is hiányzik a nemzetközi jog vagy fórumok megléte.

2.3.4 Hugo Grotius

Egyre elfogadottabb, azonban az a több kutató által is osztott vélemény, hogy az első valóban, modern értelemben is többnyire katonai és stratégiai céllal való felhasználásra 1618-ban (a holland-portugál ellentét időszakában) került a jog, konkrétan a kereskedelmi ága. Mivel a portugál tengeri fölény hátráltatta a holland kereskedelem hatékonyságát az előbbi fél kénytelen volt ezt a problémát oly módon megoldani, hogy soha többet ne merüljön fel ismét problémaként. Mindezt sikeresen meg is tette, szinte forradalmi módon, nem nyílt fegyveres konfliktus keretein belül, hanem Hugo Grotius, *Mare Liberum* (1609) címet viselő munkája segítségével, ami mai napig a tengeri jog alapjául szolgál. Ez a könyv kimondta a szabad tengeri kereskedelem iránti igényt és számos ország adoptálta a benne írtakat⁸. Ettől a ponttól kezdve lassú fejlődés vette kezdetét a lawfare tekintetében, ami nem annak alkalmatlansága és szükségtelensége miatt alakult így, hanem az felhasználásához nélkülözhetetlen fórumok és jogforrások hiánya miatt.

2.3.5 Alternatíva a háborúra

A forradalmi pont ezzel kapcsolatban a XX. században, főként annak második felében a globalizáció segítségével következett be. Ettől az időponttól kezdve mondható el, hogy minden feltétel rendelkezésre állt ahhoz, hogy nemzetközi hatóságoknál, a modern államelméleti ismeretekkel és a legtöbb ma is ismert jogterületet felhasználva államok és szervezetek megoldást találjanak oly problémákra, melyek addig szinte kivétel nélkül vérontással jártak. Ezek alapján párhuzamot vonhatunk a lawfare feltűnése és a nemzetközi jog, illetve az abból

⁷ Pauline Stafford, *Unification and Conquest: A Political and Social History of England in the Tenth and Eleventh Centuries* (London ; New York : New York, NY: E. Arnold ; Distributed in the USA by Routledge, Chapman, and Hall, 1989).

⁸ Hugo Grotius, Ralph Van Deman Magoffin, and James Brown Scott, *The Freedom of the Seas, or, The Right Which Belongs to the Dutch to Take Part in the East Indian Trade* (Union, N.J: Lawbook Exchange, 2001).

adódóan létrejövő nemzetközi fórumok kialakulása között. Paradox módon minél több a szabályozott terület és a joghézag, annál több lehetőség adódik azok kihasználására, mivel több joghézag is keletkezik a nemzetközi joggal szorosan egybefonódó természetjogból és szokásjogból adódóan. Mind a kettő megtámadható a lawfare keretein belül, köszönhetően annak, hogy nem szükséges tényleges jogsértést elkövetni egy per indítása érdekében.

2.4 A modern lawfare

2.4.1 Charles Dunlap

Charles Dunlap, a lawfare-rel kapcsolatban végzett XXI. századi kutatások úttörője szerint a fogalom egy harceljárási módot takar, amely a hadijog megsértésének valós, vélt vagy akár megrendezett eseteit használja ki az adott konfliktusokban⁹. Elsősorban ez különbözteti meg a civil szférában alkalmazott bírósági eljárásoktól. Érdekesség, hogy míg például egy polgári jogi vitában a győzelem a cél, addig itt nem feltétlen a vádlott elítélése, hanem annak pénzügyi erőforrásainak pazarlása, illetve nemzetközi presztízisének rombolása. Mint ahogyan az később látható lesz, ez a folyamat napjainkra mindinkább kiegészül részben gazdasági, részben politikai tevékenységekkel, mintegy külön alcsoportot képezve.

2.4.2 Általános jellemzők

Mivel egy rendkívül bonyolult és összetett témáról van szó, a lawfare-t több külön egységre osztják az azt alkotó perek részvevőire, céljaira és eredményeire tekintettel. A mostani részben ezek kerülnek a középpontba. A lawfare mind a három fő fajtájáról (intézményesített lawfare, nemzetközi közjognak való eltérő megfelelésekből adódó lawfare, mely maga is két részre bontható annak függvényében, hogy folyik-e fegyveres konfliktus a peres felek között, avagy nem) elmondható, hogy a benne érintett felek zseniális kreativitással használják fel az általa a felmerülő lehetőségeket. Ez főként azért valósulhat meg, mert nem a szó szoros értelemben vett jogszabályokat használják fel a perviták során, hanem azokra csak mintegy „keretként” támaszkodnak.

Ez a diverzifikált felhasználási paletta, illetve kreatív jogértelmezés jobban érezteti magát az egyes jogágak sajátosságainak köszönhetően. A leggyakrabban alkalmazásra került nemzetközi jogágak a nemzetközi hadijog és a nemzetközi kereskedelmi jog.

Hasonló céllal használhatják fel nem csak nemzetközi, de nemzeti fórumokon is. Leggyakrabban a fegyveres összeütközések jogának egyetemes joghatósága miatt nem a Nemzetközi Büntetőbíróságon, hanem egy kiválasztott állam bíróságánál kezdeményeznek

⁹ Charles J. Dunlap, Jr., Lawfare, in *National Security Law* 823-838 (John Norton Moore et al. eds., 2015)

büntető eljárást „háborús bűncselekmények” ürügyén. Egy hatóság előtti nemzetközi vizsgálat kezdeményezhető saját, belföldi székhelyű vállalat ellen háborús bűncselekményekben (pl. tiltott technológia vagy fegyver eladása) való részvétel esetén. A bűnelkövetők nemzetközi jogi védelmet szerezhetnek hazai bíróságok előtt, amennyiben a vádlottakat egy büntető ügyben felmentik. Mindez azonban globális és az érintett másik államban is előre nem látható következményekkel járhat több területen is, például gazdasági, politikai és a nemzetközi kapcsolatrendszerek terén. A következő részben erről ejtek szót.

2.5 Alcsoportok

2.5.1 Intézményesített lawfare

Két fő csoportra bonthatjuk fel a folyamatosan bővülő fogalmát a lawfare-nek. Először is beszélhetünk intézményes jogi hadviselésről (angolul: *instrumental warfare*), amelyet neve alapján is rendkívül jól körül határolhatunk¹⁰. Legfontosabb ismérve ennek a folyamatnak, hogy a jogot használja fel, intézményesített formában. Másképpen fogalmazva nem jogalkalmazás zajlik ennek keretében, hanem jogfelhasználása, jogkihasználás. Jellemző, hogy a szemben álló feleknek legalább egyike, legtöbbször az, aki ellen panaszt nyújtottak be, maga is alanya a jognak vagy közvetetten kapja meg a jogalanyiságot. Tételesen felsorolva, a felperesek ilyen tekintetben lehetnek különféle szervezetek, államok, félkatonai szervezetek, nem kormányzati szervek, illetve egyes esetekben magánszemélyek is, akik aktivistaként indítanak eljárásokat. Ezeknek leggyakoribb oka bizonyos katonai célok elérése. Ehhez nem szükséges tényleges fegyveres konfliktus fentállása, hiszen ez a lawfare forma ténylegesen azt hivatott elkerülni. Meg kell továbbá említeni, hogy néhány per nem feltétlen az előbb említett katonai célt rendeltetett elérni, hanem egyre gyakrabban csak az ellenfelet hivatott gazdaságilag hátráltatni.

Emellett nem az államokon belüli belső jogi eljárásokból ismert jogalkalmazás a meghatározó a kialakuló nemzetközi jogi vitákban, hanem inkább a nemzetközi jogon alapuló jogfelhasználás, szélsőséges esetekben pedig a jog kihasználása. Kimondható, hogy a jóhiszeműség és tisztesség elve csak kevés alkalommal mérvadó ilyen esetekben. Ez már magában a fogalom magyarázatában is felfedezhető, mivel nem kizárólag valós, de valósnak hitt vagy teljesen alaptalan vádak miatt is egyre gyakrabban folyamodnak a gyengébb felek ehhez az eszközhöz. Maga a tárgyalás alatt is arra törekednek, hogy akadályoztassák az

¹⁰ Charles J. Dunlap, Jr., *Lawfare Today...and Tomorrow*, in *International Law and the Changing Character of War* 315-325 (Raul A. "Pete" Pedrozo & Daria P. Wollschlaeger eds., 2011) (US Naval War College International Law Studies, Vol. 87, 2011)

igazságszolgáltatás menetét. Ebből kifolyólag gyakran szánt szándékkal húzzák a pereket időben és ezzel igazából felesleges anyagi kiadásokra kényszerítik ellenfelüket.

Gyakran alkalmazzák az intézményesített lawfare keretein belül a nemzetközi jogot nemzetközi fórumokon. Ez megtörténhet nemzetközi jogi szabályozás módosításával vagy a jogi normák eltérő értelmezésével is. Ide tartozik még a Nemzetközi Törvényszék előtt természetes személyek elleni büntetőeljárások és jogi személyek elleni kivizsgálások kezdeményezése is. A nemzetközi szervezetek tagjai közötti sikeres kampánnyal is történhet az, hogy a szervezet az ellenfélre vonatkozóan kötelező döntést hozzon.

A felperes és alperes személye nem feltétlenül kell megegyezzen a ténylegesen szembenállókkal. Napjainkra bevett gyakorlat lett, hogy egyikük közvetetten képviselteti magát. Ezt tehetik úgy, hogy egy megbízott személyt küldenek maguk helyett vagy egy nemzetközi szervezet felkarolja és támogatni kezdi a bíróságokon az ügyet. Ezt indirekt jogalkalmazásnak hívják. Előfordulhat az is, hogy a perelni kívánt fél nem rendelkezik perképességgel, nem található, nem tudná finanszírozni az ezzel járó kiadásokat. Ez a probléma leggyakrabban terroristaszervezeteknél merül fel. Ilyenkor merül fel annak a lehetősége, hogy a velük kapcsolatban álló támogatókat, szervezeteket és államokat terheli a felelősség és őket vonják kérdőre a bíróságon.¹¹

Az utóbbi időben az a tapasztalat ezen téren, hogy legtöbbször magát a jogállamiságot aláaknázva az autokratikus, hibrid és diktatórikus rezsimek használják ki a nemzetközi jogban megtalálható joghézagok nyújtotta lehetőségeket. Az utóbbi években megfigyelhető lett ebből eredően, hogy már belső magánjogi perekben is kezd kibontakozni egy különálló lawfare fajta más és más befolyással bírva minden jogágra. A későbbiekben a counterlawfare kapcsán lesz erről részletesebben szó.

2.5.2 Nemzetközi közjognak való eltérő megfelelésekből adódó lawfare

A lawfare második nagy csoportja, a nemzetközi közjognak való eltérő megfelelés (angolul: compliance leverage disparity lawfare) maga is két darab alcsoportra oszlik, annak tekintetében, hogy zajlik-e vele párhuzamosan bármilyen harctéri esemény. Ha ez a feltétel igaz, akkor általánosságban elmondható, hogy a katonailag gyengébb fél alkalmazza oly módon, hogy a nemzetközi hadijogot ténylegesen vagy részben sértő incidenseket felhasználja és ezzel nemzetközi fórumokon igyekszik büntetőjogi eljárásba vonni az erősebb felet. Mindemellett, az előbb említettek kiegészülhetnek azzal, hogy a felperes maga kibújik a rá is

¹¹ Charles J. Dunlap, Jr., Lawfare Today: A Perspective, *Yale Journal of International Affairs* 146-154 (Winter 2008)

vonatkozó jogszabályok és irányelvek alól. Ez főként akkor áll fent, ha például terrorista szervezetek vagy azokkal összeköthető csoportok indítják az eljárást. Ő maguk nehezen vonhatóak felelősségre, mivel az előbbi részben ismertetett nehézségek valószínűsíthetően náluk is megtalálhatóak, azonban ellenfeleiknél többnyire nem. Mindez azt eredményezi, hogy az esetek döntő többségében a gyengébb fél minden lehető alkalmat kihasznál egy per kezdeményezésére, míg a katonai fölényt mutató amennyire csak lehet kerüli ezt az utat.

Ha az adott konfliktus még nem eszkalálódott fegyveres összecsapásokig vagy a felek szándéka eleve nem terjed ki erre, akkor beszélhetünk a nemzetközi közjognak való eltérő megfeleléség második fajtájáról. Ennek leglényegesebb jellemzői közé tartozik az, hogy a felek között nem mindig van erőkülönbség, helyette inkább egy jogállásban történő változásra reagálnak ennek keretein belül. Legtöbbször egy már létező nemzetközi szerződés vagy egyezmény egyoldalú megszegése adja az okot arra, hogy a szerződésszegő fél felhasználja ezt az eszközt.

A nemzeti jog vagy másnéven belső jog módosítása széles lehetőséget nyújt akár egy külföldi ellenség ellehetetlenítésére vagy megkárosítására. Ennek során több alkategóriát lehet elkülöníteni egymástól. Ezek a következőkben kerülnek ismertetésre.

Az első az, amikor hazai vállalatoknak vagy gazdasági tevékenységet folytató szervezeteknek megtiltják akár embargó keretein belül, de legalábbis megnehezítik, hogy bizonyos külföldi csoportokkal kereskedelmi kapcsolatokat ápoljanak. A lawfare-nek ezen formájának másik változata, amikor az előbb említett helyzet akkor áll fent, ha egyes országokról vagy szervezetekről kiderül, hogy terroristaszervezetekkel dolgoznak együtt vagy támogatják azokat. Ennek eredményeképpen szankciókkal vagy pénzügyi bírságokkal lesz sújtható a vádlott fél. Az előbbit magánszemélyek és civil szervezetek is kezdeményezhetik, maguk a terrorista szervezetek ellen, ez azonban gyakran ütközik nehézségekbe, utóbbiak sajátos természete miatt. Ezt a leggyakrabban azzal oldja meg a felperes fél, hogy a sejtek támogatóit vagy facilitáló államait vonják tényleges felelősségre. Ez a lehető legkomolyabb fenyegetést jelenti az ebben érintetteknek, főleg pénzügyi vagy gazdasági szempontból, illetve nemzetközi hírnevüket is jelentősen károsíthatja.

Az előzőeknél bizonyos mértékben kevesebb negatív hatással jár a második nagy csoport, ami csak figyelmeztetésként hat az esetlegesen perbe fogható fél felé. Úgy is megfogalmazhatjuk, hogy csak felszólításként vagy figyelmeztetésként szolgál, arra tekintettel, hogy szüntesse be a kérdéses tevékenységet. Ennek keretén belül bevett szokás, hogy szánt szándékkal nyilvánosságra hoznak törvénytervezeteket vagy leendő szankciós csomagokat. Hasonló ehhez de, relatíve több kárt okoz, amikor engedélyeket vonnak vissza adott

tevékenységekre vonatkozóan vagy szerződéseket bontanak fel, például kereskedelmi biztosításokat. Ezeknek van a legnagyobb nemzetközi hatása a kapcsolatok terén, mivel jelentősebb mértékben van hatással az államok közötti megítélésre és nemzetközi kapcsolatrendszerre, mivel egyfajta megszégyenítő és lejárató hatást eredményeznek. Fő csatornája ennek a média, aminek hatékonyságát a globalizált világrendszer csak fokozza.

2.5.3 Kétoldalú beruházási szerződések megszegéséből adódó perek

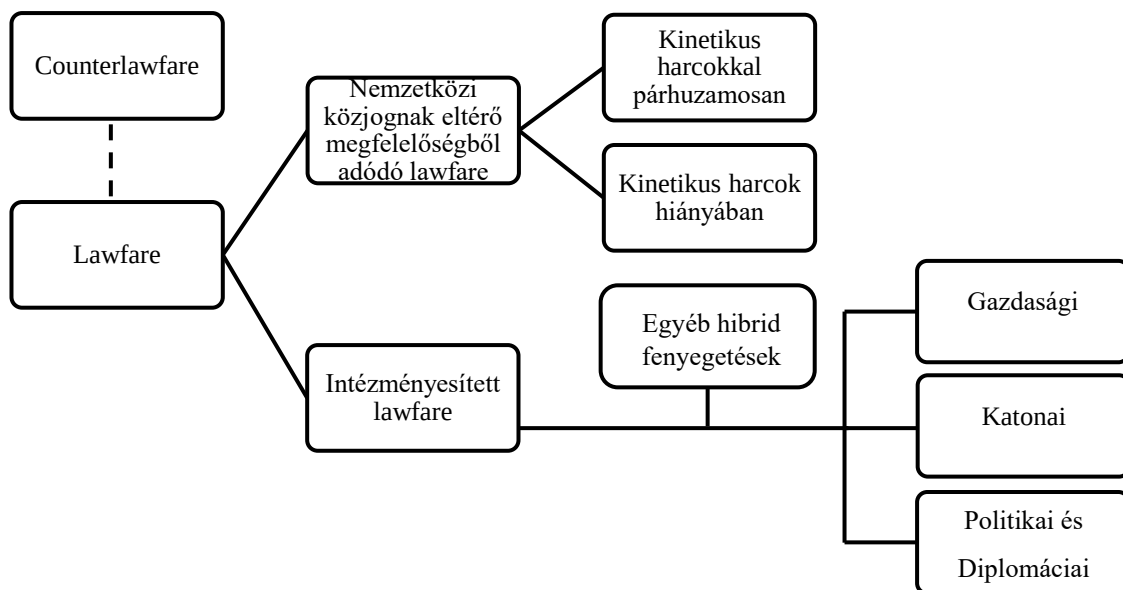
Külön említendő meg a lawfare-hez kötődően, bár nem képez külön alcsoportot, a kétoldalú beruházási szerződések (BIT) megszegéséből következő perek. Ezek különlegessége, hogy ez egy két állam között megkötött egyezményen alapul, amit, ha a befektetést fogadó állam úgy vél, hogy a másik fél, a külföldi befektető állam nem teljesít a tisztesség és méltányosság elvével összhangban, akkor egy anyagi jogon alapuló vitát indítanak. Az aktuális kérdésben egy fogadó állammal szembeni kereset során létrehozott választottbíróság hoz ítéletet. Ennek elfogadásakor, az alperes lemond szuverén jelleméből fakadó mentességéről és a következőkben szimplán, mint kereskedelmi félként fognak rá tekinteni. Jelenleg több mint háromezer, országokat átívelő kétoldalú beruházási szerződés van hatályban, azonban a leggyakoribb perek ez alapján főként Ukrajna és Oroszország között¹² zajlik az utóbbi időben.

2.5.4 Counterlawfare

Az jog offenzív formájának ismertetése után, áttérnék arra, hogyan lehet felhasználni védekezésre is egyes formáit. Nagyrésztben még kezdetleges, de szerves részét képezi az aktuális témának és gyakran háttérbe is szorul a lawfare támadó eszközei mellett.

Globális értelemben több államban is fókuszba került a lawfare mivel felismerték, hogy az egyenrangú állami, illetve nem állami szereplőket célszerű kontrollálni jogi tevékenységükben. Ha ez nem történik meg akkor nagy eséllyel, pont a lawfare-hez szükséges jogrendszerek alapját nyújtó transzatlanti térségben teszik a legnagyobb kárt mivel, ha meg is nyerik az itt található országok az ellenük indított peres eljárásokat, nemzetközi megítélésük akkor is csorbát szenved. Ennek megelőzése végett beszélhetünk a counterlawfare kialakulásáról. Ez lényegében nem csak jogi elemekből áll, mert azok gyakran keverednek a médiában és kormányzásban használatos eszközökkel és főként a nem nemzetközi jogot felhasználó támadások kivédésére szolgál. Ilyen lehet egy közszereplő, politikus vagy média személy ellen intézett provokáció, amelyben magánjogi vagy polgári jogi jogviszonyokat használnak ki, például a nyomtatott sajtóban, ott terjesztve azt akár alaptalanul is, hasonlóan a gyűlöletbeszédhez.

¹² Charlie Dunlap and J.D., 'Guest Post: Eric Chang on "Ukraine's Lawfare Strategy May Help in Deterring Further Russian Plans for Invasion"', *Lawfire* (blog), 21 December 2021.

(Saját szerkesztésű ábra)

Ennek egy fokkal közvetettebb formája az, amikor már államisággal rendelkező felek ellen használnak ki egy nem nemzetközi jogi normát, hanem akár az adott ország belső jogrendszerét szolgáltató kormányközi megállapodást vagy saját jogszabályt. Ez főként az Európai Kontinensen figyelhető meg, ahol például a szupranacionális jelzöt viselő Európai Unió gyakran befolyásolja a tagállamai jogrendszerét, főleg csatlakozásokat követően, így nyújtva számos lehetőséget jogi per kezdeményezésére. Ez legtöbbször csak időhúzásra alkalmas, de nem zárható ki az az opció sem, melyben a felperesnek iszonyatos erőforrásokat kell fordítania a tárgyalásokra. Innen vonható le az a következtetés, hogy éppen a magukat jogállamnak kategorizáló nemzetek szenvedhetnek meg a legjobban egy ellenük indított eljárást.

2.6 A nemzetközi jog újra értelmezése és kihasználása

2.6.1 Nemzetközi döntések befolyásolása

Bizonyos nagyhatalmak úgy látják, hogy riváisaik gyakran saját érdekeik mentén alakítják a nemzetközi jogot, kihasználják politikai és gazdasági befolyásukat független szervezetekkel kapcsolatban is. Ennek jelentősége felértékelődött az orosz-ukrán konfliktus következtében, főként az Európai Unió részéről, de már az Amerikai Egyesült Államok, Irak ellen folytatott háborúja is sok ilyen esetet eredményezett. A szankciók jogszerű és hatékony bevetésének képessége a lawfare egyik elengedhetetlen összetevője, mivel nem csak a szankcionált felet, de az azzal szövetségesi vagy gazdasági kapcsolatban álló partnereit is érinti.

Hasonló eszköz a nemzetközi szervezetek határozatképességének akadályozása is. Ez általában feltételez egy már folyamatban lévő vitát vagy tényleges fegyveres konfliktust, amelyet az egyik abban érintett fél vagy érdekelt lassítani akar. Hatásosságát növelheti a politikai állásfoglalás is a cél mellett, illetve a vita tárgyának médialefedettségének növelése.

2.6.2 A nemzetközi jog manipulálása

A nemzetközi jogot és az azon alapuló döntéseket paradox módon, a belső jogrendszer módosításával változtathatja meg egy állam a legkönnyebben feltéve, ha elég befolyással bír ilyen téren. Ez a folyamat a többi alternatívához képest rövidebb idő alatt vihető végbe, mivel egyszerűbb ratifikálni a hazai belső jogi tervezeteket. Ha ez nem sikerül akkor is sikeres lehet a lawfare ezen formája, annyiban azonban nehézkessé válik, hogy innentől egy kompromisszumoktól és tárgyalásoktól lassított nemzetközi vitává is válhat. Erre akkor kerül sor, amikor egy másik nagy tekintéllyel rendelkező ország is érintett a módosítani kívánt kérdésben. A leggyakoribb ilyen a fegyverkorlátozás és a nemzetközi szervezetek joghatóságának szabályozásakor merül fel. Ezeket jelenleg csak az itt említett formában, a nemzetközi szokásjog, hazai jogrendszeréből adódó precedensek alapján lehet véghez vinni.

Hatékonyabb, ám több lehetőséget ad a retorziókra a lawfare azon a fajtája, mely tudatosan értelmezi félre a nemzetközi jogban foglaltakat. Ez esetben az offenzív aktor cselekvése saját véleménye szerint összhangban van az előírt szabályokkal, egy másik félnél azonban már nem tolerálna egy hasonló lépést. Rendszerint ez a helyzet a bábállamok, puffer zónák és ütközőzónák kialakításakor nyernek legitimitást. Ezekre nem vonatkozik semmilyen nemzetközi egyezmény, így gyakran csak alapelvekre hivatkozva legitimálják ezeket, illetve nemzeti önrendelkezési, gazdasági, társadalmi okokkal támasztják alá létrejöttük szükségességét.

Ugyan ilyen módon ellenszenvet válthat ki egy állam felé az, amikor kiterjeszti a már meglévő nemzetközi egyezmények és szerződések tartalmát céljainak elérése végett. Ennek feltétele egy már jogszerűen megkötött megállapodás megléte, amit csak az egyik fél értelmez bővíthetőnek és akár a másikkal erőszakkal is rákényszeríti ezen törekvését. Erre példa a Varsói Szerződés, mely kiemelte, hogy az azt aláíró tagállamok nem fognak beleszólni a másik belpolitikai folyamataiba¹³. Ennek ellenére ez többször is megtörtént a Szovjetunió részéről.

¹³ Laurien Crump, *The Warsaw Pact Reconsidered: International Relations in Eastern Europe, 1955-69*, First issued in paperback, Routledge Studies in the History of Russia and Eastern Europe 22 (London New York: Routledge, 2017).

2.6.3 A jogintézmények és a jogalkotás kapcsolata

Az jogintézmények önmagukban meghatározzák a jogalkotás menetét és fordítva. Egyik nincs a másik nélkül. Ez a korreláció is egyik elemét képezi a lawfare sokszínű felhasználásának. Ha mindkét fél hasonlóan értelmezi a már hatályban lévő jogszabályokat és más módja nincs a perindításhoz egyiknek sem, akkor nyúlnak az alapvető jogintézményi keretek tudatos átlépésének eszközéhez. Ennek alkalmazása során egyikük semmisnek vagy érvénytelennek tekint egy már megkötött szerződést vagy alapelvet saját tértnyerése érdekében. Számos történelmi példa hozható fel ezzel kapcsolatban úgy, mint a Náci Németország, a Szovjetunió vagy más nagyhatalmak törekvései. Kulcseleme ezen folyamatnak, hogy az agresszor magát természeténél fogva feljogosítottak ítéli meg a nemzetközi jog figyelmen kívül hagyására. Mindez rendkívüli kockázatokkal jár, hiszen szélsőséges használata magát a nemzetközi jog eddig kivívott legitimitását veszélyezteti.

Kevésbé kockázatos az, ha a szóban forgó felek saját belső jogalkotási eljárásaikat alakítják céljaik elérése végett. Ennek keretében lehetséges külső gazdasági partnereket részlegesen vagy teljesen embargó vagy szankciók alá vonni. Ez leggyakrabban akkor valósul meg, ha az említett cégeket vagy vállalatokat terrorszervezetek vagy azokat támogatóknak ítélik meg.

2.6.4 A nemzetközi jog hátrányai

A nemzetközi jog az a jogrendszer, ami alapjában véve határozza meg a nemzetek közötti kapcsolatrendszert globális viszonylatban. Ez a berendezkedés nem egy centrális jogalkotótól, egy államok feletti központból származik, hanem sajátosan a történelem folyamán alakult ki és formálódott szokásjogok és különböző belső jogrendszerek folyamán. Hasonló eltérést mutat e tekintetben is, hogy megszegése vagy esetlegesen felmerülő viták kapcsán nincs egy mindenki által elismert és mindenki felett hatalmat gyakorló testület, illetve szervezet, melynek ítélete kötő erővel bírna. Hiányzik továbbá egy ilyen téren a legitim erőszak alkalmazására feljogosított szerv. Mindezen, mondhatni hiányosság, magában az előbb említett fejlődés okán alakult ki¹⁴.

Ha leegyszerűsíteni szeretnénk a nemzetközi jogot, illetve a lehető legjobban megragadni annak különböző természetét egy országon belül uralkodó hazai jogi berendezkedéstől, akkor megállapítható, hogy míg utóbbiak egy adott kulturális, társadalmi és egyéb jellegzetességekkel bíró földrészen voltak hivatottak szabályozni egy területet, addig előbbi a kezdetektől egy világszintű együttműködést és kooperációt helyezett kilátásba és

¹⁴ Keith Suter, 'The Successes and Limitations of International Law and the International Court of Justice', *Medicine, Conflict and Survival* 20, no. 4 (October 2004): 344–354.

követelt saját maga érvényesüléséhez. Emellett nem szabad elfelejtkeznünk a jog paralel módon, folyamatosan zajló fejlődéshez a nemzetközi jognak folyamatosan alkalmazkodnia és illeszkednie kell. Erre példa az 1864. évben ratifikált első Genfi Egyezmény, melyben már szerepeltek nem kormányzati szervek is a tradicionális, szuverén kormányzatok mellett a szövegezésben. Ez egy rendkívül mesterséges aurát kölcsönöz az egésznek, amit felerősít a benne rejlő nagyhatalmi politikai eszköztár is.

Utóbbi állításom bizonyítékai leginkább abban érhetőek tetten, hogy az előbb említett hatalmak csak akkor hagyatkoznak a nemzetközi jog nyújtotta lehetőségekre, illetve azoknak bővítésére, amikor az leginkább hasznosnak tűnik nekik vagy utolsó mentsvárként már csak arra számíthatnak. Ezen kívül fontos megjegyezni, hogy ez is változó tendenciát mutat bizonyos kultúrkörökben. Ezzel magyarázható az, hogy nem egységes a hajlandóság a nemzetközi jog alkalmazására. Ebből kiindulva jelenthető ki, hogy téves az az általános tudat, mely szerint van egy, az egész világot egységesen átfogó és szabályozó jogi szabályrendszer. Az a folyamat azonban kétségkívül jelenleg is zajlik, ami azt hivatott elérni, hogy ez megvalósuljon. Mondhatni benne élünk ebben a fejlődésben.

Mindezek ismeretében feltehetjük a kérdést, hogy ha nincs is tényleges normacsoport, ami befolyásolja az államok belső jogrendszerét, akkor miért követi bármelyik is a nemzetközi jogot, illetve még fontosabb megvizsgálni, hogy milyen módszerekkel próbálják kikényszeríteni azt?

A legkézenfekvőbb válasz az, hogy ha nem létezne még a mostani állapotában sem a nemzetközi jog, akkor nem tűnne fel senkinek se az, mikor lenne rá szükség, illetve rengetek kormányközi vitát eredményezne, ha az alapokat nem fektették volna le eddig és nem nyúlhatnának vissza egyfajta precedenshez azzal kapcsolatban, hogyan lehet egy nemzetközi jogi szabályozást kialakítani. Ha ezt figyelembe vesszük, akkor már valószínűsíteni lehet, hogy ha elegendő számú ilyen gyakorlati elem halmozódik fel, akkor azokat rendszerezve, illetve ratifikálva egy bizonyos időn belül ki fog alakulni egy egységes nemzetközi jogrendszer a hazaiak felett, akár teljesen szupranacionális szinten is.

Egy sokkal elvontabb válasz a fennebbi kérdésre az, hogy az államoknak érdekében áll magukat valamilyen szintig alárendelni a nemzetközi szabályozásoknak, hogy nemzetközi kapcsolatrendszerben kialakított szuverenitásukat, megbecsülésüket és diplomáciai pozíciójukat megtartsák. Ha valaki ezt nem tenné meg, akkor valószínűleg előre be nem látható negatív eseményekkel találnák szembe magukat. A globalizált világban az elszigetelődés nem érné meg az esetek nagy részében, mivel nem csak társadalmilag és gazdaságilag indult meg egy kohéziós törekvés, hanem jogi értelemben is, aki pedig ebből kimarad vagy elzárja magát,

az nem tudja megtartani versenyképességét vetélytársaival szemben. Ez a fajta megközelítés katonai és stratégiai szempontból is vitathatatlan fontosságú.

2.6.5 A Nemzetközi Bíróság

A Nemzetközi Bíróság témájára áttérve, fontos megemlítenünk, hogy a kezdeti elképzelés a feladatkörét illetően megmaradt az a komponens, hogy a nemzetközi feszültségeket csökkentse és ha csak részben is, de a fentálló konfliktusokat legalább részben deeszkalálja. A fő célt, miszerint a nagy háborúkat elkerüljék már nem sikerült, legalábbis eddig.

Azonban egy előre nem látott lehetőséget teremtett meg: azt, hogy egy fórumot teremtett a jog kihasználására. Ez főként az 1980-as, 1990-as évektől vált jelentőssé, ugyanis ekkor vette kezdetét a nemzetközi jog világkora. Új eszközöket és új metódusokat fedeztek fel, elsősorban a nagyhatalmak, amikkel elérhették ambícióikat. Emellett, párhuzamosan, a feladatkör szélesedésével, az országok feletti befolyása is bővült a Nemzetközi Bíróságnak, mivel az újonnan ENSZ taggá vált államok az előbbi szervezet részévé is váltak. Ez a folyamat tette lehetővé azt, hogy az 1970-es években viszonylagosan csökkent munkaterhe után az azt következő évtizedekben fokozatosan növekedett a jelentősége a Nemzetközi Bíróságnak. Ez nagy részben a Hidegháborús világrend és az Amerikai Egyesült Államok, továbbá a Szovjetunió mellett megerősödésének nagyhatalmak és regionális erők felemelkedésének volt köszönhető. Példa erre a Kínai Népköztársaság.

Legnagyobb hibája a Nemzetközi Bíróságnak azonban továbbra is hatalmas mértékben hátráltatja hatékonyságát szerepe betöltésében, mivel nem született semmilyen előrelépés arra tekintettel, hogy ne csak véleményt adhasson ki, de esetlegesen jogi kötőerővel bíró ítéleteket is, amiket valamilyen módon ki is kényszeríthetővé tudjanak tenni. Ez a hiányosság azért áll fent, mert nem létezik egy minden állam által elfogadott globális jogrendszer, filozófia vagy esetleg ideológia. E helyett csak egy tiszteletet tanúsít mindenki a nemzetközi jog iránt. Ez az, ami alapot szolgáltat a globális igazságszolgáltatás bonyolult gépezetének.

3. Rész

3.1 Jogi diverzitás a Közel-Keleten

3.1.1 Demográfiai jellemzők

A Közel-Kelet szűkebb és tágabb értelemben is egy rendkívül széttagolt régió. Számos vallás és ezek felekezetei találhatóak meg ebben a térségben és még több etnikai csoport tölti ki az itt lévő államok mesterségesen, az egykori, klasszikus imperializmust gyakorló államok

hatalmának gyengülését követően létrehozott határokat¹⁵. Nem jelenthet meglepetést, hogy a gyakran ellentétes nézeteket valló népek folyamatos riválisai egymásnak politikailag és gazdaságilag. Ezen nézeteltéréseiket gyakran nyílt háborúkban próbálják rendezni, ami rendkívül pusztító nem csak a szemben álló felek számára, de szomszédjaikra nézve is.

3.1.2 Államiság

Utópisztikus lenne azt a jövőképet keresni és elemezni, amelyben minden háborút és fegyveres konfliktust békés jogi úton kerülnének el az emberek vagy legalábbis rendeznének le. E helyett arra érdemesebb fókuszálni, hogy hogyan lehetne a folyamatos erőszakot ellenőrzött keretek közé szorítani olyan társadalmak körében is, amelyeknek nem az angolszász vagy kontinentális-germán jogrendszer az alapja. Ez nagyobb transzparenciát eredményezne, illetve lehetővé tenné, hogy nyomást lehessen gyakorolni az egyezményeket és szerződéseket be nem tartó felekre.

Az előbb említett konfliktusok iskolapéldája a palesztin-izraeli konfliktus, amely már évtizedek óta hátráltatja mind a két országot. A két ország államisági szempontból is eltérő. Izraelt a legtöbb nemzet elismeri, mint független államot, míg Palesztina nem is szuverén nemzetállam sok másik ország szerint, illetve belpolitikailag is megosztott. Ezen kívül hosszú évek óta küzd nemzetközi elismerése megtartásáért és növeléséért több-kevesebb sikerrel.

3.1.3 Jogrendszerek

Hasonlóan diverz a két állam jogrendszere is, ami azért jelentős, mivel ez összefügg a nemzetközi jogon alapuló perekben elért sikereikkel. Izrael állama jobban tud alkalmazkodni a többnyire angolszász, illetve kontinentális jogrendszerre épülő államközi szerződésekhez és szabályozásokhoz, melyek a szokásjoggal vannak összefüggésben. Megalakulását követően többnyire átvette a brit szokásjogon alapuló intézményeket, de ettől függetlenül a zsidó vallás is nagy hatást gyakorol a normák kidolgozására és azok értelmezésére.¹⁶

A palesztin jogrendszer még ennyire sem egységes, ha megvizsgáljuk forrásait. A normaszabályok eredhetnek szokásjogból, egyiptomi, oszmán, brit, jordáni, izraeli törvényekből, melyek hatályban maradtak a történelem során, illetve a Palesztin Nemzeti Hatóság fennhatósága alatt lévő területeken a rezsím alaptörvénye is jogforrásként szolgál. Ez

¹⁵ 'The Declaration of the Establishment of the State of Israel', GOV.IL, accessed 22 October 2022, <https://www.gov.il/en/Departments/General/declaration-of-establishment-state-of-israel>.

¹⁶ Susan Akram, ed., *International Law and the Israeli-Palestinian Conflict: A Rights-Based Approach to Middle East Peace*, 1. publ (London: Routledge, 2011).

elismeri a jogállam szükségességét és annak kialakítására törekszik. Ezt nehezíti a Saría az Urf és további vallási szabályozások gyakorlása.¹⁷

3.2 A Fal

3.2.1 Előzmények

Az egyik legmeghatározóbb jogi vita Izrael és Palesztina között 2003-ban vette kezdetét a Gázai-övezetben, az Izrael által épített fallal kapcsolatban. A következőkben ismertetem ennek menetét, majd miután ez megtörtént levonnám az erre vonatkozó következtetéseimet és jellemezném lawfare szempontból.

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése 2003. december 8-án tanácsadói véleményezésre továbbította a Nemzetközi Bíróságnak az általuk újonnan elfogadott ES-10/14 határozatot. A bíróságnak a következő kérdéssel kapcsolatban kellett állást foglalnia, ahogyan az előbb említett dokumentum fogalmazott „sürgősen”:

"Milyen jogi következményekkel jár az Izrael, a megszálló hatalom által a megszállt palesztin területen, beleértve Kelet-Jeruzsálemet és környékét is, a főtitkár jelentésében leírtak szerint épülő fal építése, figyelembe véve a nemzetközi jog szabályait és elveit, beleértve az 1949. évi negyedik genfi egyezményt, valamint a Biztonsági Tanács és a Közgyűlés vonatkozó határozatait?".

3.2.2 Tényállás

A Bírósághoz 2004. február 25-ig, az ENSZ Alapokmány 66. cikkének (2) és (3) bekezdésére alapozva, mind Izrael állama, mind Palesztina, továbbá az Egyesült Nemzetek Szervezete, az Arab Államok Ligája, az Iszlám Konferencia Szervezete betérjesztéssel fordult. Összesen 45 ország és négy darab nemzetközi szervezet élt írásban információ szolgáltatási jogával. Az előbbieken említett év február 23-25. közötti tárgyaláson 13 állam és két nemzetközi szervezet tett beadványt szóban, ami alapján a Nemzetközi Bíróság 2004. július 9-én hozta nyilvánosságra a tárgyalás eredményét¹⁸.

Ezen dokumentumban megállapították, hogy a Közgyűlés véleménykérelme a Charta 96. cikkének (1) bekezdése alapján jogos volt, illetve, hogy annak hatáskörébe tartozott a kérdés a 10. cikk (2) bekezdése és a 11. cikk értelmében. Az eljárás során felmerült érvet, miszerint a

¹⁷ Orna Ben Naftali, Michael Sfard, and Hedi Viterbo, *The ABC of the OPT: A Legal Lexicon of the Israeli Control over the Occupied Palestinian Territory* (Cambridge, United Kingdom ; New York, NY, USA: Cambridge University Press, 2018).

¹⁸ '15 Years Since the ICJ Wall Opinion: Israel's Impunity Prevails Due to Third States' Failure to Act', Al-Haq | Defending Human rights in Palestine since 1979, accessed 22 October 2022, <https://www.alhaq.org/advocacy/14616.html>.

szóban forgó ügy nem jogi jellegű, hanem absztrakt vagy politikai, a Bíróság elutasította. Ugyan így tett azzal az indítvánnyal, ami arra hivatkozott, hogy a vitatott ügyben nincs joghatósága az érintetteknek és az csak Izraelre és Palesztinára vonatkozik, arra hívva fel a figyelmet, hogy ez nem a felek közötti kétoldalú vita, hanem egy olyan helyzet, ami tágabb értelemben véve kapcsolódik az ENSZ-hez. Azt az állítást is helyben hagyta a Bíróság, miszerint a vélemény akadályozná az érintett két fél közötti konfliktus békés, tárgyalások útján való megoldását. Az elkészült dokumentumot a Számvevőszék elfogadta arra hivatkozva, hogy elegendő információ és bizonyíték állt a Bíróság rendelkezésére a tárgyalási folyamat végére, így a vélemény megfelel minden előírásnak és követelménynek, ezért tovább küldhető a Közgyűlés számára, hogy az kiértékelje hasznosságát.

3.2.3 Jogi háttér és a Bíróság döntése

A Bíróság döntése tényleges tartalmi szempontból az Izrael által megszállt Gázai-övezetben felépített falat vizsgálta jogilag. Meghatározták, hogy az ügyben az ENSZ Alapokmányának 2. cikkének (4) bekezdését és Közgyűlés 2625 (XXV) határozatában lefektetett szokásjogi elveket és jogi szabályokat sértették meg, amik az erőszakkal történő fenyegetést, illetve annak alkalmazását tiltják, külön hangsúlyozva ennek területszerzésre való felhasználásának jogellenességét. Ennek alapot a népek önrendelkezésének elve, az 1907. évben ratifikált Hágai Szabályzat, valamint az 1949. évi Negyedik Genfi Egyezmény nyújtotta. Ezek, azért voltak alkalmazhatóak a kérdéses palesztin területekre, mivel azok az 1967. évben meghúzott demarkációs vonaltól keletre feküdtek. Mindezek mellett alkalmazásra került továbbá Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya, a Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya és a Gyermek Jogairól Szóló Egyesült Nemzetek Szervezetének Egyezménye.

Miután megvizsgálta a Bíróság, hogy a fal sértette-e bármelyik, az előzőekben felsorolt szerződést, kimondta, hogy Izrael megsértette a nemzetközi jogban elfogadott elveket és szabályokat. Döntőnek bizonyult az a felvetés, hogy ez az izraeli lépés előrevetít egy jövőbeli, de facto határt a két érintett állam között, ami állandóvá válva lényegében a szóban forgó palesztin terület annexióját eredményezné. Ugyan ilyen súllyal bírt az az indok is, mely szerint a fal további demográfiai változásokat eredményezne az itt található lakosság körében. Összeségében elmondható, hogy ezek a lépések élesen szembe mennek a palesztin nép önrendelkezési jogával, illetve nagymértékben limitálják azt.

Az előzőekben foglaltak tisztázása után, a testület kimondta azt is, hogy Izrael állama a fal megépítésével, oly mértékben korlátozta az érintett területen élők szabad mozgáshoz, munkához, egészséghez, oktatáshoz és megfelelő életszínvonalhoz való jogát, hogy az sérti az

1907. évi Hágai Szabályzatban, a Negyedik Genfi Egyezményben és a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányában foglaltakat. A Bíróság elutasította azokat a felvetéseket, melyek lehetővé teszik a humanitárius és emberi jogi eltérésekre lehetőséget adó záradékokat és rendelkezéseket, ha azok katonai, közrendi vagy nemzetbiztonsági szükségszerűségből eredeztethetőek, mondván a jelenlegi ügyben ezek egyike sem volt felhasználható. Hasonlóan elvetette azt az indítványt is, mely arra próbált rávilágítani, hogy Izrael csupán önvédelmi jogával élve kezdett építkezésbe, illetve egy azt fenntartani hivatott rendszer létrehozásába.

Következően a Bíróság megvizsgálta a történet jogkövetkezményeit és ennek keretében felszólította Izraelt, hogy tartsa tiszteletben a palesztin nép előbbiekben felsorolt jogait, melyeket megsértettek, illetve tartsa be a magára vállalt nemzetközi jogi kötelelességeit. Megállapították, hogy azonnali hatállyal be kell szüntetni minden a fal építésével kapcsolatos tevékenységet, ezen túlmenően pedig le is kell bontania az addig elkészült részeket és meg kell semmisíteni minden olyan törvényt vagy jogi szabályozást, ami annak létrejöttéhez hozzájárult vagy a továbbiakban volt hivatott támogatni. Ezen kívül a felszólították az elítélt államot, hogy nyújtson anyagi kártérítést minden érintett természetes, illetve jogi személynek.

3.2.4 Nemzetközi hatás

Nemzetközi vonatkozásban is jelentős volt ez a per, mivel megállapításra került az a tény, hogy minden államnak jobban figyelembe kell vennie az Egyesült Nemzetek Szövetségének Alapokmánya és a nemzetközi jog által előírtakat. Konkrétan kijelentette a Bíróság, hogy minden szuverén országnak kötelessége nem elismerni a fal okozta határmozgásokat és annak következményeit, továbbá minden áron törekednie kell az az előtti status quo visszaállítására. Emellett figyelemmel kell kísérni Izraelt további lépésit illetően, hogy a továbbiakban betartja-e az előzőekben ismertetett rendelkezéseket. Kérvényezésre került továbbá az ENSZ Közgyűlés és a Bizottsági Tanács együttműködése a Bírósággal, hogy az vélemény kiadását követő időszakra vonatkozóan megállapítsák milyen egyéb intézkedések megvalósítására van szükség izraeli részről.

Végezetül megjegyzésre került annak szükségessége, hogy az aktuális ügyet általánosabb kontextusban is értelmezzék és mind Izraelt, mind Palesztinát a nemzetközi humanitárius jog betartására ösztönözzék, illetve a folyamatban lévő konfliktust a jóhiszeműség jegyében tárgyalás útján oldják meg az Amerikai Egyesült Államokban.

3.3 További területviták

3.3.1 A területi terjeszkedés jogi elismertetése

Hasonló peres vitára adhat okot a közel jövőben az alábbi szemben állás. Izrael továbbra is de facto területszerzést tűz ki magának célul. A kérdés, hogy de jure sikerül-e majd elismertetnie, főként, hogy az előző Bírósági döntésből megtudhattuk, hogy a palesztin lakosság nem csak kintikus harcokban, de nemzetközi fórumokon is küzdenek határaik jogi úton történő megvédésére.

Miután az Izraeli Legfelsőbb Bíróság minden az ellen kezdeményezett indítványt elutasított^{19,20}, azzal kapcsolatban, hogy 1200 palesztin lakost erőszakkal áthelyezzenek a Masafer Yatta körzetben található, újonnan zárt katonai zónának nyilvánított területéről, az érintettek és a velük kapcsolatban álló szervek a nemzetközi médiához fordulva adtak hangot elégedetlenségüknek. A részben katonai korlátozások, részben pedig a sokak által elnyomó politikai lépések következtében az érintettek fizikai biztonsága és életkörülményeik drasztikus átalakuláson mentek keresztül, illetve anyagi létük döntő többségében humanitárius segélyektől függő lett. A szóban forgó, 7400 hektáron elterülő „918-as lövész-zóna” névre hallgató létesítmény csak egyik példája a folyamatosan zajló palesztin népesség áttelepítését célzó izraeli programnak.

3.3.2 A nem állami szervezetek szerepe

Összesen, 2009. és 2022. között, több mint 8867 palesztin építmény lett lerombolva, illetve a kilakoltatottak száma meghaladja a 12 973-at, az ENSZ Humanitárius Ügyek Koordinációs Hivatalának (OCHA) adatai szerint²¹. 2022. Ez a szám valószínűsíthetően növekedni fog, Ciszjordánia egész területén. Az itt található, C területnek keresztelt földrajzi helynek közel 30 százalékát jelölték ki hasonlóan katonai zónának. Ez összességében 38 palesztin közösséget érint közvetlenül, közvetetten pedig számos másikat is az évtizedek óta itt és a környező országrészekben lakók soraiból.

Az esetet szorosan megfigyeli a Norvég Menekültügyi Tanács (NRC). Számos nyilatkozatot tettek a történésekkel kapcsolatban, továbbá egy anyagi és jogi segítségnyújtást célzó konzorciumot vezetnek, melynek tagja több nemzetközi szervezet, uniós adományozó

¹⁹ HCJ 517/00

²⁰ HCJ 1199/00

²¹ 'United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs - Occupied Palestinian Territory | Data on Demolition and Displacement in the West Bank', United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs - occupied Palestinian territory, accessed 22 October 2022, <http://www.ochaopt.org/data/demolition>.

csoport, illetve az Egyesült Királyság és az Európai Unió Humanitárius Segélyekért felelős testülete.

3.4 Az Oslói Megállapodás

3.4.1 Optimista jövőkép

Az Izraeli állam megalapukása óta az 1993. évi I. Oslói Megállapodással²² ismerte el az érintett két fél – Izrael és Palesztina –, először kölcsönösen egymást. A mainstream vélemény ebben az időben, illetve az 1995. évi II. Oslói Megállapodás²³ alatt az volt, hogy ez a kezdete az újonnan alakult zsidó állam és a Palesztin Felszabadítási Szervezet egymás mellett történő békés együttélésének. Ma már nyilvánvaló, hogy ez nem így történt és a szerződés csak eszközként szolgált Izraelnek, az 1967. évi területi növekedésének, de jure elfogadtatásához.

Az előzményekhez hozzátartozik, hogy a két félben már évtizedekkel az előtt felmerült egy közös megoldás tervezetének kidolgozásának igénye, minthogy az ténylegesen megtörtént volna. 1979-ben az akkori palesztin elnök azzal a kéréssel fordult Norvégiához, hogy biztosítson helyszínt a titkos tárgyalásokhoz. Jasszer Arafat ekkor azonban még nem lett sikeres indítványát tekintve, mivel Izrael elutasította a közvetlen párbeszédet. Ez megváltozott, az 1987. évben kirobbant az I. Intifáda és azt követően egy éven belül a Palesztin Felszabadítási Szervezet elfogadta az Egyesült Nemzetek Szervezetének 242., illetve 338. számot viselő határozatát. Ez azzal az előnnyel járt Izrael számára, hogy immár jogilag elismertethette az akkori Ciszjordániában fekvő területek megszállásának szükségességét, mivel hivatkozhatott biztonsági kérdésekre.

Emellett fontos jelentőséggel bírt az a tény, hogy globális viszonylatban is rontotta Izrael nemzetközi megbecsülését az, ahogyan bánt az ellene fellépő, főként palesztin nemzetiségű tüntetőkkel. Ezekben az években meghatározóvá vált az az igény Izrael külpolitikájára nézve az, hogy minél hamarabb békés úton rendezze szembenállását Palesztinával. Kedvező körülmény lett az első félre nézve, hogy a Palesztin Felszabadítási Szervezet meglehetősen kimerült állapotban kezdte meg a tárgyalásokat, mivel segítséget nyújtott Iraknak az Öböl-háború alatt, ezzel lényegében minden környező ország és a legtöbb nagyhatalom támogatását elvesztette. Arafat elnök helyzete tovább romlott, amikor bebizonyosodott, hogy pártfogoltja elvesztette a konfliktust, elpazarolva ezzel rengeteg erőforrást. Ezen okoknál fogva a palesztin félnek is többnyire pozitív kimenetellel kecsegtetett egy fegyverek nélküli megoldás megtalálása.

²² A/48/486 S/26560

²³ A/51/889 S/1997/357

3.4.2 A szerződéskötés menete

A tényleges tárgyalások 1991-ben vették kezdetüket Madridban, majd 1992-ben Washingtonban már konkrét tervezeteket terjesztettek be a résztvevők. Palesztina fő céljának a két Izrael által megszállt területen, a Gázai-övezetben és Ciszjordániában található telepek felszámolását tartotta. Az utóbbi állam ezzel szemben szerette volna ezt a témát amennyire csak lehetséges volt, annyira elhúzni időben. Utólag már kijelenthetőnek tartják, hogy ez sikerült mivel az Oslói Megállapodásban a háttérbe szorult, az Izrael számára kockázatosabb kérdést képviselő, illegális települések, palesztin menekültek és Jeruzsálem. Ezért tartja számos elemző, az előbbi nyilatkozatot egy fenttartható rendszert kiépíteni hivatott dokumentumnak, mintsem békének. A pontok, amikben megegyeztek, ahogy a fennebbiekben is szerepel, csak egy olyan kormányzati struktúrát szeretett volna kiépíteni mely, ha ideiglenesen is, de fejleszthetően tudja igazgatni az ott élőket. Ezt kiválóan mutatja az, hogy egy teljesen kidolgozott és elfogadott megállapodást kívántak megkötni az ezredforduló előtt. Az egyetlen érdemi, megvalósíthatónak mondható, illetve mai napig fentálló vívmánya az Oslói Megállapodás az volt, hogy az akkor a Palesztin Felszabadításért Szervezet helyét frissen betöltő Palesztin Hatóság vette át a közigazgatáshoz, továbbá a közrend fenttartásához kapcsolódó feladatok nagy részét a még palesztin területeken. Ez a későbbiekben megváltozott, főként a Gázai-övezetben a Hamasz feltűnésének köszönhetően és nagyrészt átszerveződött a palesztin politika. Másik jelentős oka volt az újonnan létrehozott légkör átalakulásának a II. Oslói Megállapodás mivel, ennek következtében az addig a Palesztin Hatóság felügyelete alatt lévő ciszjordániai területeket feldarabolta Izrael és Palesztina között három besorolási kategória szerint. Az első csoportba tartozó területek és azok ügyei nagyrésztben palesztin kezekben vannak, hasonlóan a második csoporthoz, ahol már nagyobb az izraeli befolyás, azonban nem ezek a legvitatottabbak, hanem a harmadik, mely ellenőrzését Izraelnek át kellett volna adnia, de ez a mai napig nem történt meg. Ezt a helyzetet nehezíti az a sajátosság, hogy a külső védelemért is az izraeli erők felelnek mindenhol, így szabad bejárásuk van jogilag mindenhova. Ez nyilvánvalóan rengeteg fegyveres összecsapást eredményez, melyek legtöbbször letartóztatásokkal végződnek, de gyakoriak a halálos áldozatok is.

Az Arafat és Rabin között 1993-ban és 1995-ben aláírt megállapodások sok izraeli és palesztin számára ellentmondásosak voltak. A jobboldali izraeliek elleneztek, hogy bármilyen megállapodást aláírjanak a PFSZ-szel, amelyet terrrorszervezetnek tekintettek - annak ellenére, hogy Arafat lemondott az erőszakról továbbá felszámolását ígérte a palesztin ellenállás körében. Az izraeli telepesek attól tartottak, hogy Rabin úgynevezett "földet a békéért" formulája azt eredményezné, hogy kilakoltatják őket a vallási jog alapján sajátjuknak tekintett

földekről, annak ellenére, hogy az ENSZ álláspontja szerint az izraeli telepek a nemzetközi jogot megsértve épültek.

3.4.3 Következmények

Összességében elmondható erről a megállapodásról, hogy az eleinte jellemző bizakodás az évek alatt ismét kiújult ellenségeskedéshez és feszültségekhez vezetett, nem csak a szélsőséges iszlám és ortodox zsidóság között, hanem a nemzetközi igazságszolgáltatás berkeiben is. Egyre gyakoribbak a palesztinok és a velük kapcsolatba hozható szervezetek és személyek által kezdeményezett jogi perek. Emellett pedig generális vélemény, hogy amíg nincs egy egységes megállapodás vagy bírósági ítélet, amely mind a két fél által elismert, addig a viták döntő részére okot adó izraeli telepések száma gyarapodni fog.

3.5 Izraeli és palesztin sajátosságok

3.5.1 Az IDF etikai kódexe

Izrael és Palesztina jelenlegi kapcsolatát, valószínűleg a legnagyobb részben a folyamatos letartóztatások és erőszakos fellépések határozzák meg a palesztin lakosság ellen. Napi szintűvé váltak a bírósági határozatok, melyek akár hamis, akár vélt tények alapján eredményezi számos személy bebörtönzését. Ez főként annak a következményeképpen alakult ki, illetve maradt fent, hogy a palesztin terrorszervezetek, civilek ellen intézett robbanások függvényében rengeteg szervezőt és radikális egyént vontak felelősségre. Erre hivatkozva mai napig zajlanak eljárások.

Különös figyelmet érdemel az a tény, hogy Izrael nem ismeri el a Genfi egyezmény egyes részeit, helyette az Izraeli Védelmi Erők etikai kódexe szabályozza állományának tevékenységét bizonyos kérdésekben²⁴. Ez arra hivatkozva alakult ki, hogy a palesztin ellenállás néhány része nem felel meg a nemzetközi jogban a „kombattáns” kategóriájának feltételeinek, ezért szükségesnek tartották a sajátos, külön eljárási szabályzat létrehozását. Ez a jogi sajátosság teszi lehetővé a már előbb említettek kialakulását és akár tömeges elítélésekhez is vezethet.

3.5.2 Izraeli és palesztin doktrínák

A palesztin-izraeli konfliktus jogi vonzatának tanulmányozása során egyértelműen kijelenthetjük, hogy mindkét fél kiválóan alkalmazza a lawfare, számára előnyös formáit. Izrael állama briliánsan használja fel a counterlawfare-t és a nemzetközi jog hiányosságait, illetve a nemzetközi igazságszolgáltatás jogfenthatóságának alacsony szintjét és kikényszerítőerejét.

²⁴ Michal Fine, ‘Mandatory War in the State of Israel & The IDF Code of Ethics’, n.d., 153.

Ezzel szemben Palesztina konkrét ellenkezője az izraeli lawfare doktrínának, ha lehet így hivatkozni rá, mivel a palesztinok inkább offenzív szándékkal indítanak pereket. Ezt többnyire csak az ellenfelük nemzetközi megbecsülésének rongálása, illetve Izrael térnyerésének lassítása érdekében teszik.

Fontosnak tartom megjegyezni, hogy véleményem szerint, ha addig nem is, de az Oslói Megállapodás sikertelenségét követően mindkét félnek nyilvánvalóvá vált, hogy a nemzetközi jog akkori és jelenlegi állapotában nem biztosít tartós megoldást. Ennek nyomán se Izrael, se Palesztina nem ezt a hibrid hadviselési eszközt alkalmazza elsősorban, helyette inkább a diplomáciai, politikai és katonai téren próbál lépéselőnyre szert tenni. Azonban még mindig jelentős mértékben jelen van a lawfare a két állam arzenáljában, illetve tanulva a világ más tájain megfigyelhető folyamatokból tanulva elképzelhetőnek tartom, hogy a jövőben még több ehhez kapcsolódó jogeset fog kialakulni.

4. Rész

4.1 Összegzés

4.1.1 Eredmények

Esszém 1., 2. és 3. Részének az ismertetését követően és a szakvélemények összegzéséből levonhatónak tartom azt a következtetést az Izrael-Palesztin konfliktusra vonatkozóan, hogy utóbbi csak jogi eszközöket felhasználva nem lesz sikeres egykori határainak visszaállítására, illetve az egymást követő izraeli betelepítési programok megállítására. Ugyan ilyen bizonyos az is, hogy Izrael sem lesz képes terjeszkedésének fenttartására, pusztán a nemzetközi jogi fórumokon való további helytállásával. Elengedhetetlen, hogy megtartsa katonai dominanciáját a régióban. Azt azonban fontos kiemelni, hogy az két ország egymással való kapcsolata a vizsgált téma szempontjából hihetetlenül érdekes, mivel egymást váltották a fegyveres összecsapások és fegyverszünetek, amik alatt egyre fokozódott a lawfare és a counterlawfare szerepe.

Valószínű, hogy ha a palesztin nép nem alkalmazta volna egyiket se, akkor sokkal gyorsabban történne meg ellenfele de jure térnyerése a régióban. Az is valószínűsíthető, hogy ha kiforrottabb lenne a nemzetközi jogot alkotó szerződések tartalma, illetve a nemzetközi igazságszolgáltatás nagyobb fennhatósággal és kényszerítőerővel rendelkezne, akkor jelentősebb mértékben kerülnének felhasználásra a lawfare nyújtotta lehetőségek. Emellett hatékonyságuk is nagymértékben nőne. Ettől eltekintve még mindig számtalan előnyt jelentett és fog jelenteni a felhasználói számára, mivel ellenfelük nemzetközi megítélést továbbra is

rontani, gazdaságilag pedig károsítani fogja az őket, ha katonailag nem is lesz eredményes. Ezzel meg is valósítva a lawfare valódi célját.

4.1.2 Következtetések

Az esszém következő részére áttérve szeretném megválaszolni és írásba foglalni saját gondolataimat a hipotéziseimmel kapcsolatban. Vázolnám miképpen befolyásolja a jogesetek következménye és hatása a lawfare aktualitását a jövőre nézve. Először is, visszacsatolva az első részhez, ismét leírnám két feltevésemet.

Az első az, mely szerint elavulttá váltak a tradicionális háborús eszközök és egy új korszak van kialakulóban, ahol emberveszteségek nélkül érhetőek el katonai célok. A második pedig, hogy az országoknak arra kell törekedni az elkövetkezendő években, hogy egy külön a lawfarrel foglalkozó szervezetet vagy intézményt hozzanak létre.

Előbbivel kapcsolatban egyértelműen kijelenthetjük, hogy nem váltak és soha nem is fognak elavulttá válni a kinetikus hadviselés eszközeit alkotó arzenál. Egyértelmű, hogy fejlődésen és változásokon fog keresztül menni, de ez csak a hatékonyságát fogja növelni. Azt azonban minden bizonnyal érdemes figyelembe venni, hogy a lawfare ki fogja egészíteni, esetlegesen meg fogja előzni a tényleges fegyveres konfliktusokat. Igaznak tartom, hogy amennyiben valamilyen szereplő akár állam, akár személy elemző szemmél kíséri végig a nemzetközi kapcsolatrendszerben felmerülő peres vitákat, akkor nagy eséllyel nem érheti meglepetésként egy tényleges háború kirobbanása. Ezzel nem arra utalok, hogy minden nemzetközi jogi per harci cselekmény előszele, de azok folyamatos, nem lezárt tömege nagy eséllyel eszkalálódik nyílt konfliktussá.

Másik, indok arra, hogy miért nem fogja átvenni a lawfare a kinetikus hadviselés helyét az, hogy az előbbi működéséhez, illetve politikai és diplomáciai szempontból is elengedhetetlen egy hátsó katonai erő felmutatásának szükségessége. Ez a kikényszerítő erőként is felhasználható eszköz elengedhetetlen ahhoz, hogy az államok dominálni tudjanak a nemzetközi jog területein is, illetve az is meghatározó, hogy a lawfare egyes típusai csak fegyveres összecsapások során érvényesülhet, alakulhat ki egyáltalán.

Második hipotézisem kapcsán a következőket említeném meg. Kiemelt fontosságú, minden államnak és kormánynak, hogy egy saját nemzeti szervet alakítson ki rövidtávon, ami a lawfare-rel és a counterlawfare-rel hivatott foglalkozni. Elsősorban inkább az utóbbit tartom fontosnak, mivel ennek gyakorlatba átültetett felhasználásával tudnák megvédeni magukat kapcsolataik, diplomáciai és nemzetközi megbecsülésük terén. Ez legalább egy laza kooperációt igényelne nemzetközi szervezetekkel úgy, mint az ENSZ, bizonyos regionális együttműködési formákkal és a jelen témában kiemelt pozíciót képviselő Nemzetközi

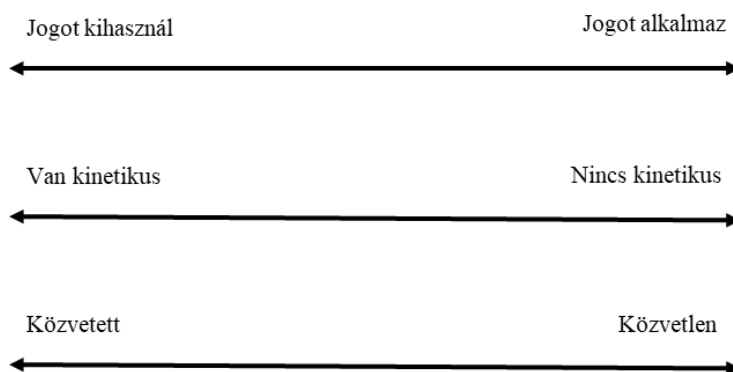
Bírósággal. Ez mindegyik előbb említett szereplőnek emelné hatékonysági fokát, illetve szerintem hosszútávon a Nemzetközi Bírósági még nagyobb befolyásához vezetne, ebbe bele értve a kikényszerítésre alkalmas eszközök tárának bővülését.

Mindazonáltal a lawfare is komoly potenciállal rendelkezik, főleg az intézményes formája, mivel elsősorban katonai beavatkozás nélkül, békés tárgyalások keretén belül érhetne el számos fél, neki kedvező eredményt. Ehhez szükségesnek tartom azonban az előző bekezdésben említett ICJ fennhatóság növelését. Emellett, azon országok, melyek ténylegesen képesek kialakítani egy lawfare-rel foglalkozó hivatott intézményt, akkor az hatalmas lépéselőnyre tesz szert vetélytársaival szemben. Jelenleg Kína és Ukrajna alkalmazza a legkifinomultabb módját a hibrid hadviselés ezen formájának. Előbbi valamilyen szinten integráltan és a többi eszközzel szisztematikusan koordinálva.

4.1.3 Javaslatok

A lawfare összetettségére tekintettel csak előnyökkel bírna egy egységes kategorizálása vagy minősítési rendszer létrehozatala, amely alapján könnyebben besorolhatóvá válnának a jogviták besorolása. Célszerű a lawfare három fő aspektusából kiindulni ezzel kapcsolatban. Az első az, hogy mennyire tesznek eleget a nemzetközi jogi alapelveknek a perindítások, illetve azok tárgyalásának menete. A második az, hogy van-e a jogvitával egy időben zajló kinetikus hadszíntéri tevékenység. A harmadik pedig az, hogy közvetett vagy közvetetten törekszik katonai, stratégiai céljait elérni a felperes fél. Ez utóbbi alatt az értendő, hogy ténylegesen az ellenséges szuverén államot, mint jogalanyt támadják vagy valamilyen, az előzőekben már említett, formáját használják fel a lawfare-nek.

Ezek a kategóriák lehetővé tennék, hogy ne csak szélsőséges végletekbe menően lehessen vizsgálni az egyes esetek, hanem egy skálán legyenek elhelyezhetőek. Ez kiválóan megmutatná a lawfare valódi sokszínűségét és eredményesen mutatna rá, mennyire kreatívan használják fel.

(Saját szerkesztésű ábra)

4.1.4 Összefoglalás

Összességében fontos kiemelni a lawfare potenciálját a jövőre nézve és mindazt a lehetőséget, amit magában hordoz. Az az exponenciális fejlődés, ami az elmúlt néhány évszázadban jellemző volt rá a következő időszakban is meghatározó marad és szinte biztos, hogy exponenciálisan fel fog gyorsulni. Valószínűsíthetőnek tartom, hogy különböző államok, különböző doktrínákba fogják beágyazni még ha csak más hibrid hadászati eszközök kiegészítésével is. Erre kiváló példa a már említett Izrael, Kína és Ukrajna esete. Azok a feltételek, amiket már esszémben eddig ismertettek, név szerint a nemzetközi jog és a nemzetközi szervezetek pedig egymást kiegészítve fognak egyre nagyobb befolyásra szert tenni, ha lassabb ütemben is. Ez számos pozitív hatással bírna a fegyveres konfliktusok gyakoriságának csökkentésére. Ha nagyobb kötőerővel bírnának a nemzetközi intézmények, akkor nagyobb nyomást tudnának gyakorolni a nemzetközi jogot sértő vagy azt, nélkülözve fellépő felekre akár szankciós csomagokkal, akár retorziókkal. Ezek kidolgozására nyilvánvalóan rengeteg erőfeszítés szükséges, de segítene egy jogilag egységes világrendszer kialakításában.

Fontos megjegyezni, hogy a lawfare kreatív használata valószínűsíthetően egy bizonyos pont után csökkenni fog, mivel egyre több precedenst állít a hazai és nemzetközi bíróságoknak az általuk elbírált esetek keretén belül. Ha ez megtörténik és akár szabályozás alá is esik felhasználásának módja, akkor új eszközöket kell majd találniuk az addigi alkalmazóknak. Ez viszont egy relatíve hosszabb idő múlva fog csak bekövetkezni, ami nem teszi feleslegessé az állami intézmények létrehozását a lawfare-i célokra. Véleményem szerint, rövidtávon is előnyre tehet szert azon állam, amely törekvései elérése érdekében erőforrásokat fektet lehetőségei kiaknázására főleg, ha konkurensei előtt kezdi el mindezt.

Irodalomjegyzék:

Dr. Petruska Ferenc, A lawfare tipológiája, NKE, Védelmi-Biztonsági Szabályozási és Kormányzástani műhelytanulmányok (2022/16.)

Dr. Petruska Ferenc, A jogi hadviselés eszköztára, NKE, Védelmi-Biztonsági Szabályozási és Kormányzástani műhelytanulmányok (2022/17.)

Dr. Petruska Ferenc, Lawfare a védelmi szférában, NKE, Védelmi-Biztonsági Szabályozási és Kormányzástani műhelytanulmányok (2022/18.)

Al-Haq | Defending Human rights in Palestine since 1979. ‘15 Years Since the ICJ Wall Opinion: Israel’s Impunity Prevails Due to Third States’ Failure to Act’. Accessed 22 October 2022. <https://www.alhaq.org/advocacy/14616.html>.

Akram, Susan, ed. *International Law and the Israeli-Palestinian Conflict: A Rights-Based Approach to Middle East Peace*. 1. publ. London: Routledge, 2011.

Bellina, Séverine, Dominique Darbon, and Stein Sundstøl Eriksen. ‘The Legitimacy of the State in Fragile Situations’, n.d., 48.

Ben Naftali, Orna, Michael Sfard, and Hedi Viterbo. *The ABC of the OPT: A Legal Lexicon of the Israeli Control over the Occupied Palestinian Territory*. Cambridge, United Kingdom ; New York, NY, USA: Cambridge University Press, 2018.

Crump, Laurien. *The Warsaw Pact Reconsidered: International Relations in Eastern Europe, 1955-69*. First issued in paperback. Routledge Studies in the History of Russia and Eastern Europe 22. London New York: Routledge, 2017.

Dart, Christopher J. *The Social War, 91 to 88 BCE: A History of the Italian Insurgency against the Roman Republic*. Farnham, Surrey, England: Ashgate, 2014.

Dunlap, Charlie and J.D. ‘Guest Post: Eric Chang on “Ukraine’s Lawfare Strategy May Help in Deterring Further Russian Plans for Invasion”’. *Lawfire* (blog), 21 December 2021. <https://sites.duke.edu/lawfire/2021/12/21/guest-post-eric-chang-on-ukraines-lawfare-strategy-may-help-in-deterring-further-russian-plans-for-invasion/>.

Fine, Michal. ‘Mandatory War in the State of Israel & The IDF Code of Ethics’, n.d., 153.

Grotius, Hugo, Ralph Van Deman Magoffin, and James Brown Scott. *The Freedom of the Seas, or, The Right Which Belongs to the Dutch to Take Part in the East Indian Trade*. Union, N.J: Lawbook Exchange, 2001.

Hoffman, Frank G. 'Conflict in the 21st Century':, n.d., 72.

Kittrie, Orde F. *Lawfare: Law as a Weapon of War*. Oxford New York, NY: Oxford university press, 2016.

NATO Review. 'NATO Review - Hybrid Warfare – New Threats, Complexity, and “Trust” as the Antidote', 30 November 2021.

<https://www.nato.int/docu/review/articles/2021/11/30/hybrid-warfare-new-threats-complexity-and-trust-as-the-antidote/index.html>.

Stafford, Pauline. *Unification and Conquest: A Political and Social History of England in the Tenth and Eleventh Centuries*. London ; New York : New York, NY: E. Arnold ; Distributed in the USA by Routledge, Chapman, and Hall, 1989.

Stoker, Donald, and Craig Whiteside. 'Blurred Lines: Gray-Zone Conflict and Hybrid War—Two Failures of American Strategic Thinking', 2020, 38.

Suter, Keith. 'The Successes and Limitations of International Law and the International Court of Justice'. *Medicine, Conflict and Survival* 20, no. 4 (October 2004): 344–54.

<https://doi.org/10.1080/1362369042000285973>.

GOV.IL. 'The Declaration of the Establishment of the State of Israel'. Accessed 22 October 2022. <https://www.gov.il/en/Departments/General/declaration-of-establishment-state-of-israel>.

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs - occupied Palestinian territory. 'United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs - Occupied Palestinian Territory | Data on Demolition and Displacement in the West Bank'. Accessed 22 October 2022. <http://www.ochaopt.org/data/demolition>.

Charles J. Dunlap, Jr., Lawfare, in *National Security Law* 823-838 (John Norton Moore et al. eds., 2015) Charles J. Dunlap, Jr., Lawfare Today...and Tomorrow, in *International Law and the Changing Character of War* 315-325 (Raul A. "Pete" Pedrozo & Daria P. Wollschlaeger eds., 2011) (US Naval War College International Law Studies, Vol. 87, 2011)

Charles J. Dunlap, Jr., Lawfare Today: A Perspective, *Yale Journal of International Affairs* 146-154 (Winter 2008)

Israel High Court of Justice, Judgment on the case Abd Al Nasser Al Aziz v. Commander of IDF Forces (HCJ 785/87), 10 April 1988,

Eli E. Hertz, Reply to The Advisory Opinion of 9 July 2004 in the Matter of the Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory as Submitted by the International Court of Justice, New York, Myths and Facts, 2005,

Victor Kattan, *From Coexistence to Conquest*, New York, Pluto Press, 2009

Yehezkel Lein and Eyal Weizman, *Land Grab. Israel's Settlement Policy in the West Bank*, Jerusalem, B'Tselem, May 2002,

Ali Muhafazah, *al-Fikr al-siyasi fi Filastin. Min nihayat al-hukm al-'Uthmani hattá nihayat al-intidab al-Baritani, 1918-1948* (Political Thought in Palestine: From the End of Ottoman Rule Until the Conclusion of the British Mandate), Amman, Markaz al-Kutub al-Urduni, 1989

Eugene V. Rostow, "The Future of Palestine", in *McNair Papers*, No. 24 (1993),

Cynthia D. Wallace, *Foundations of the International Legal Rights of the Jewish People and the State of Israel and the Implications for the Proposed New Palestinian State*, Lake Mary, Creation House, 2012

Israel Government, *Summary of the Opinion Concerning Unauthorized Outposts* (Sasson Report), 8 March 2005,

Levy Report, *Legal arguments*, 21 June 2012,

Elazar, D. J.–Cohen, S.: *The Jewish Polity: Jewish Political Organization from Biblical Times to the Present*. Indiana University Press, Bloomington (USA) 1985.

Grief, H.: *The Legal Foundation and Borders of Israel Under International Law*. Mazo Publishers, Jerusalem (Israel). 2008.

Grünhut, Z.: 2+2 opció: a béketeremtés egy újabb alternatívája? *Magen*, 2010. november 4.

Katz, J. E.: Arab Refugees, and the "Right of Return". In: Katz, S. (ed.): *Battleground: Fact & Fantasy in Palestine*. Taylor, Los Angeles (USA). 2002.

Navot, S.: *Constitutional Law of Israel*. Kluwer Law International, Alphen ann den Rijn (The Netherlands). 2007.

Rivlin, P.: *The Israeli Economy from the Foundation of the State Through the 21st Century*. Cambridge University Press, Cambridge (UK). 2010.

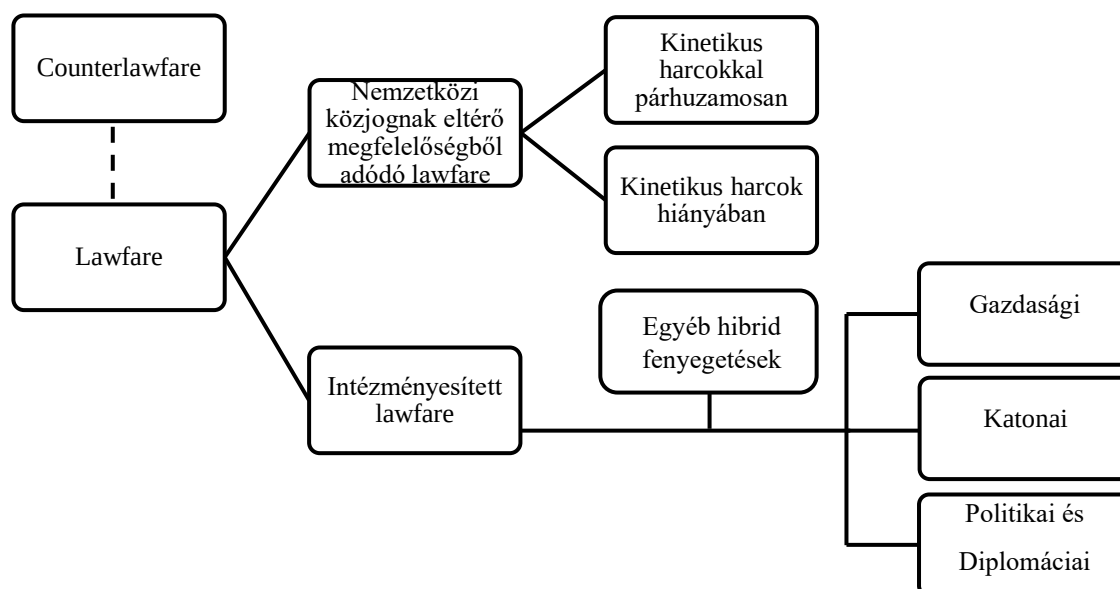
HCJ 517/00

HCJ 1199/00

A/48/486 S/26260

A/51/889 S/1997/357

Függelék:

(Saját szerkesztésű ábra)

A horizontal double-headed arrow, consisting of a thick black line with arrowheads at both ends, pointing left and right.

(Saját szerkesztésű ábra)